

ผลกระทบของมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาล (ESG)
ต่อแนวทางการตรวจสอบบัญชี ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานคร
The Impact of Environmental, Social, and Governance (ESG) Standards on Audit Approaches
for Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) in Bangkok

นิพนธ์กมลธีระวิทย์ (Nippit Kamolteeravit)^{1*}

นันทนา แจ้งสว่าง (Nantana Jaengsawang)²

กรพินธุ์ กลิ่นเกษร (Korapin Klinkesorn)³

วันที่รับบทความ : 5 สิงหาคม 2568 วันที่แก้ไขบทความ : 28 พฤศจิกายน 2568 วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 9 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลกระทบของมาตรฐาน ESG ต่อแนวทางการตรวจสอบบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานคร และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการตรวจสอบบัญชีกับการนำมาตรฐาน ESG มาประยุกต์ใช้ โดยดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม 2568 ถึงเดือนสิงหาคม 2568 การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน ประกอบด้วยการศึกษาเชิงเอกสารและการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 400 ราย ใน 3 ภาคธุรกิจหลัก มีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา สหสัมพันธ์เพียร์สัน การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ และองค์ประกอบเชิงสำรวจ EFA

ผลการวิจัยพบว่า SMEs ในกรุงเทพมหานครให้ความสำคัญกับการดำเนินงานด้าน ESG ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.98$) โดยเฉพาะด้านสังคม ($\bar{x} = 4.00$) รองลงมาคือด้านธรรมาภิบาล ($\bar{x} = 3.99$) และด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 3.94$) สำหรับแนวทางการตรวจสอบบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.29$) โดยด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีและการบริหารความเสี่ยงได้รับคะแนนสูงสุด ($\bar{x} = 4.35$) การวิเคราะห์เชิงสถิติยืนยันว่า ESG ส่งผลกระทบต่อแนวทางการตรวจสอบบัญชี ($R^2 = 0.672, p < 0.001$) โดยด้านธรรมาภิบาลมีอิทธิพลสูงสุด ($\beta = 0.426$) และมีความสัมพันธ์เชิงบวกในทุกมิติ โดยเฉพาะการเปิดเผยข้อมูลและธรรมาภิบาล ($r = 0.635$) อีกทั้งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการนำ ESG มาประยุกต์ใช้ช่วยเสริมประสิทธิภาพ เพิ่มความโปร่งใส และลดความเสี่ยงในการตรวจสอบบัญชี ข้อเสนอแนะได้แก่ การบูรณาการ ESG เข้ากับระบบบัญชีของ SMEs และการสนับสนุนจากภาครัฐด้านองค์ความรู้และเงินทุน เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืน

คำสำคัญ: มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมสังคมและธรรมาภิบาล แนวทางการตรวจสอบบัญชี ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

¹ สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (Department of Accounting, Faculty of Management Science, Thepsatri Rajabhat University) E-mail: nippit.k@lawasri.tru.ac.th

² สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (Department of Accounting, Faculty of Management Science, Thepsatri Rajabhat University) E-mail: nantana.j@lawasri.tru.ac.th

³ สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (Department of Accounting, Faculty of Management Science, Thepsatri Rajabhat University) E-mail: korapin.k@lawasri.tru.ac.th

*Corresponding author: nippit.k@lawasri.tru.ac.th

Abstract

This research aimed to investigate the impact of Environmental, Social, and Governance (ESG) standards on auditing approaches of small and medium-sized enterprises (SMEs) in Bangkok and to examine the relationship between auditing approaches and ESG implementation. The study was conducted between January 2025 and August 2025. A mixed-methods research design was employed, comprising documentary research and survey research. Quantitative data were collected from a sample of 400 SMEs across three major business sectors using proportional stratified random sampling. The data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's correlation coefficient, multiple linear regression analysis, and Exploratory Factor Analysis (EFA).

The findings revealed that SMEs in Bangkok placed high importance on ESG practices, with an overall mean score of 3.98. Among the three dimensions, the social dimension recorded the highest mean ($\bar{x} = 4.00$), followed by governance ($\bar{x} = 3.99$) and environmental aspects ($\bar{x} = 3.94$). Overall, auditing approaches were rated at a very high level ($\bar{x} = 4.29$), with compliance with accounting standards and risk management receiving the highest mean score ($\bar{x} = 4.35$). Statistical analysis confirmed that ESG practices had a significant positive impact on auditing approaches ($R^2 = 0.672$, $p < 0.001$), with the governance dimension exerting the most decisive influence ($\beta = 0.426$). Positive correlations were observed across all dimensions, particularly between information disclosure and governance ($r = 0.635$). Furthermore, the results indicated that applying ESG standards enhanced efficiency, increased transparency, and reduced auditing risks. The study recommended integrating ESG principles into SMEs' accounting systems and strengthening government support for knowledge dissemination and financial resources to enhance competitiveness and long-term sustainability.

Keywords: Environmental, Social, and Governance (ESG) Standards, Auditing Approaches, Small and Medium-Sized Enterprises

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างรุนแรง แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนได้กลายเป็นวาระสำคัญที่ภาคธุรกิจทั่วโลกต้องให้ความสนใจอย่างจริงจัง ซึ่งรวมถึงประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่เปรียบเสมือนฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ การนำหลักการด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล หรือ ESG (Environmental, Social, and Governance) มาบูรณาการเข้ากับการดำเนินธุรกิจ จึงไม่ใช่เป็นเพียงการตอบรับกระแสโลกเท่านั้น แต่ยังเป็นกลยุทธ์สำคัญในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างโอกาสในเวทีการค้าระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตามสถานการณ์ปัจจุบันยังคงมีความท้าทายอยู่มาก ผลการสำรวจล่าสุดจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการกว่า 2,600 รายทั่วประเทศในช่วงปลายปี 2567 ชี้ให้เห็นว่า แม้ผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่จะมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับแนวคิด ESG แต่มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้าใจอย่างถ่องแท้และสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2567) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงช่องว่างสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้าน ESG ให้แก่ผู้ประกอบการไทย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ วิลมกานต์ โกสุมาต ที่ปรึกษาจากมูลนิธิเอเซีย ที่ชี้ว่า SMEs ไทยกำลังเผชิญความท้าทายอย่างมากในการปฏิบัติตามมาตรฐาน ESG ระดับสากล เนื่องจากขาดทั้งความรู้เชิงลึกและทรัพยากร

ที่จำเป็น ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงตลาดโลก (วิมลกานต์ โกสุมาศ, 2567) ด้วยเหตุนี้ การริเริ่มโครงการต่างๆ เช่น การพัฒนาคู่มือปฏิบัติสำหรับ SMEs จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการลดช่องว่างระหว่างมาตรฐานสากลกับความเป็นจริงในบริบทของธุรกิจไทย ในขณะเดียวกันสถาบันการเงินในประเทศไทยกำลังแสดงบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ SMEs ปรับตัวสู่การดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืน พิกุล ตันติพิภพ ผู้บริหารระดับสูงของธนาคารไทยพาณิชย์ ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการสนับสนุน SMEs ในการก้าวสู่ความยั่งยืน โดยธนาคารได้จัดโครงการฝึกอบรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่มีเงื่อนไขพิเศษเพื่อสนับสนุนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (พิกุล ตันติพิภพ, 2567) ขณะที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำลังผลักดันให้สถาบันการเงินเพิ่มการสนับสนุน SMEs ผ่านโครงการ Thailand Taxonomy (Bank of Thailand, 2025)

อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงนี้ยังส่งผลโดยตรงต่อวิชาชีพการตรวจสอบบัญชี ซึ่งในยุคปัจจุบันได้ขยายขอบเขตไปไกลกว่าการตรวจสอบความถูกต้องของตัวเลขทางการเงินแบบดั้งเดิม โดยครอบคลุมถึงการประเมินการดำเนินงานด้าน ESG ซึ่งกำลังทวีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ ผู้เชี่ยวชาญในวงการแนะนำว่า การตรวจสอบบัญชีสำหรับ SMEs ควรเริ่มต้นจากการจัดเตรียมเอกสารที่จำเป็นอย่างครบถ้วนและดำเนินการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อติดตามความถูกต้องของข้อมูลและกระแสเงินสด (“5 ขั้นตอนตรวจสอบบัญชี”, 2567) ยิ่งไปกว่านั้น ธเนศ เกษมศานต์ ผู้เชี่ยวชาญจากเคพีเอ็มจี ประเทศไทย ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการวัดผลสัมฤทธิ์ด้าน ESG โดยกล่าวอย่างชัดเจนว่า “คุณไม่สามารถจัดการสิ่งที่คุณไม่ได้วัดหรือประเมิน” ซึ่งหมายความว่า การใช้ระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้องค์กรสามารถระบุโอกาสในการพัฒนาและติดตามความก้าวหน้าได้อย่างเป็นระบบ โดยเคพีเอ็มจีได้นำเสนอกรอบแนวคิด 4 ขั้นตอนสำหรับ SMEs ตั้งแต่การค้นพบไปจนถึงการวัดผลและเปิดเผยข้อมูล (KPMG in Thailand, 2023)

นอกจากนี้ ผลการศึกษาล่าสุดจากธนาคารยูโอบีพบว่า SMEs ไทยจำนวนมากกำลังวางแผนที่จะลงทุนในด้านความยั่งยืนและมาตรฐาน ESG ในปี 2568 (ธนาคารยูโอบี, 2567) ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักที่เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่นักวิจัยชี้ให้เห็นว่า SMEs ควรเริ่มต้นการดำเนินการด้าน ESG ด้วยการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของตน และพัฒนาระบบการบันทึกและติดตามข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อสนับสนุนความยั่งยืนในระยะยาว (Chainual et al., 2024) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่เน้นย้ำถึงการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใส การระบุความเสี่ยงด้าน ESG และการพัฒนาตัวชี้วัดที่เหมาะสม (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2567) ในกรณีนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการตรวจสอบบัญชีที่ผสมผสานแนวคิด ESG ดังที่ ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ ประธานกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล (ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์, 2567)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า กรุงเทพมหานครในฐานะศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมีความเข้มข้นของกิจกรรมทางธุรกิจและมี SMEs จำนวนมากที่สุด จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการศึกษาผลกระทบของมาตรฐาน ESG ต่อการตรวจสอบบัญชี SMEs ในกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้าน ESG มากกว่าพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากมีการเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานระดับโลกและบริษัทข้ามชาติอย่างใกล้ชิด การตรวจสอบบัญชีที่บูรณาการแนวคิด ESG จึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

จากที่กล่าวมาทั้งหมด งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาผลกระทบของมาตรฐาน ESG ต่อแนวทางการตรวจสอบบัญชีของธุรกิจ SMEs ในกรุงเทพมหานคร โดยให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการตรวจสอบ การจัดทำรายงานทางการเงิน และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจถึงอุปสรรคและโอกาสในการปรับตัวของ SMEs และเสนอแนวทางที่จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพของการตรวจสอบบัญชีในบริบทของ ESG ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาผลกระทบของมาตรฐาน ESG ต่อแนวทางการตรวจสอบบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานคร

1.2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์แนวทางการตรวจสอบบัญชีของธุรกิจ SMEs ในการนำมาตรฐาน ESG มาใช้ในกระบวนการตรวจสอบบัญชี

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองกลุ่มหลัก ได้แก่ (1) ตัวแปรอิสระ คือ มาตรฐานการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental), ด้านสังคม (Social) และด้านธรรมาภิบาล (Governance) (2) ตัวแปรตาม คือแนวทางการตรวจสอบบัญชีของธุรกิจ SMEs ซึ่งประเมินจาก 4 ด้าน ดังนี้ การปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี, การเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน, การบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน

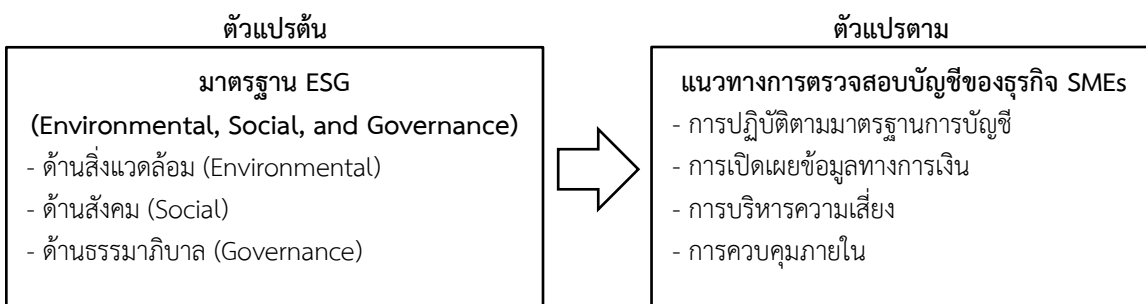
1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (1) ประชากร คือ เจ้าของกิจการ ผู้จัดการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งดำเนินธุรกิจใน 3 ภาคหลัก ได้แก่ ภาคการค้า, ภาคการผลิต และภาคบริการ โดยมีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 157,272 ราย ข้อมูลจาก SMEs Big Data (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม [สสว.], 2567) (2) กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย ซึ่งได้มาจากการคำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) (Lohr, 2019) เพื่อให้ได้ตัวแทนจากแต่ละภาคธุรกิจอย่างเหมาะสม

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขตพื้นที่การเก็บข้อมูลเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น เนื่องจากเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและมีจำนวน SMEs มากที่สุดในประเทศ

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา การวิจัยนี้ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2568 ถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2568 โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ (1) การวางแผนและออกแบบเครื่องมือวิจัย (2) การรวบรวมข้อมูล (3) การวิเคราะห์ข้อมูล และ (4) การสรุปผลและเสนอแนะแนวทางพัฒนา

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษามลกระทบของมาตรฐาน ESG ต่อแนวทางการตรวจสอบบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยนำเอาแนวคิดของผลกระทบของมาตรฐาน ESG ของ (Friede et al., 2015) และ แนวคิดเกี่ยวกับ การตรวจสอบบัญชีใน SMEs ของ (Arens et al., 2020) มาเป็นกรอบที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งแสดงดัง ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ ESG (Environmental, Social, and Governance)

ESG (Environmental, Social, and Governance) กำลังได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในแวดวงธุรกิจและการลงทุน เนื่องจากเป็นกรอบแนวทางที่ใช้ประเมินความยั่งยืนและผลกระทบขององค์กรต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (Friede et al., 2015) อีกทั้ง ESG ยังเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ประเมินความยั่งยืนขององค์กรในสามมิติหลัก ได้แก่

2.1.1 Environmental (สิ่งแวดล้อม) การบริหารจัดการผลกระทบที่องค์กรมีต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การจัดการของเสีย และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Clark et al., 2015)

2.1.2 Social (สังคม) การคำนึงถึงแรงงาน สิทธิมนุษยชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น นโยบายแรงงานที่เป็นธรรม การป้องกันการใช้แรงงานเด็ก และการส่งเสริมความหลากหลายทางเพศ (Kotsantonis et al., 2016)

2.1.3 Governance (ธรรมาภิบาล) การดำเนินงานที่โปร่งใสและมีความรับผิดชอบ เช่น การป้องกันการทุจริต การกำกับดูแลที่เป็นอิสระ และโครงสร้างค่าตอบแทนของผู้บริหาร (Eccles et al., 2014)

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการตรวจสอบบัญชีใน SMEs (Auditing)

การตรวจสอบบัญชีคือกระบวนการที่ผู้ตรวจสอบบัญชีอิสระ ทำการประเมินและให้ความเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องของงบการเงิน วัตถุประสงค์หลักคือเพื่อรับรองว่าข้อมูลทางการเงินมีความโปร่งใส และเป็นไปตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง (Arens et al., 2020) สำหรับ SMEs การตรวจสอบบัญชีถือเป็นเครื่องมือเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.1 เพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน งบการเงินที่ผ่านการตรวจสอบช่วยให้ผู้ลงทุนและเจ้าหนี้สามารถตัดสินใจทางธุรกิจได้อย่างมั่นใจมากขึ้น (Hay, 2019)

2.2.2 ปรับปรุงระบบควบคุมภายใน การตรวจสอบช่วยให้ SMEs สามารถระบุจุดอ่อนของระบบควบคุมภายใน และปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2.3 ลดความเสี่ยงด้านกฎหมายและภาษี การปฏิบัติตามมาตรฐานบัญชีและภาษีอย่างถูกต้องช่วยลดโอกาสถูกตรวจสอบหรือลงโทษจากหน่วยงานรัฐ (DeFond & Zhang, 2014)

2.2.4 เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ธนาคารและสถาบันการเงินมักต้องการงบการเงินที่ได้รับการตรวจสอบก่อนพิจารณาการปล่อยสินเชื่อ (Carey, 2019)

2.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี

การปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีถือเป็นหัวใจสำคัญของวงการบัญชีและการรายงานทางการเงิน เนื่องจากเป็นแนวทางที่ช่วยให้ข้อมูลทางการเงินมีความน่าเชื่อถือ โปร่งใส และสามารถเปรียบเทียบได้ในระดับสากล ดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีเชิงสถาบัน (Institutional Theory) อธิบายว่าองค์กรมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีเนื่องจากแรงกดดันจากสังคม กฎหมาย และวัฒนธรรมองค์กร (DiMaggio & Powell, 1983) โดยแรงกดดันแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) แรงกดดันเชิงบรรทัดฐาน (2) แรงกดดันเชิงบังคับ (3) แรงกดดันเชิงเลียนแบบ

2.3.2 ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ทฤษฎีตัวแทน (Jensen & Meckling, 1976) ชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีสามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้บริหาร (ตัวแทน) และผู้ถือหุ้น (เจ้าของ) เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินที่โปร่งใสจะช่วยลดความไม่แน่นอน และสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน

2.3.3 ทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Theory) ทฤษฎีนี้เสนอว่าการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีขึ้นอยู่กับระดับความเข้าใจและทักษะของนักบัญชีและผู้บริหารในการตีความและนำมาตราฐานไปใช้ (Scott, 2015)

2.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน

การเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน หมายถึงการนำเสนอข้อมูลทั้งเชิงการเงินและไม่ใช้การเงินขององค์กรให้แก่ผู้ใช้อย่างเป็นประโยชน์และน่าเชื่อถือ ข้อมูลเหล่านี้อาจรวมถึงงบการเงิน คำอธิบายประกอบงบการเงิน การวิเคราะห์เชิงบริหาร และรายงานด้านความยั่งยืน (Sustainability Reports) (Healy & Palepu, 2001)

2.4.1 ทฤษฎีข้อมูลไม่สมมาตร (Information Asymmetry Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวถึงสถานการณ์ที่ผู้บริหารมีข้อมูลเกี่ยวกับผลประกอบการและฐานะทางการเงินของบริษัทมากกว่าผู้ถือหุ้นและนักลงทุนภายนอก ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาการเลือกที่ไม่พึงประสงค์ และปัญหาคุณธรรมทางศีลธรรม (Akerlof, 1970)

2.4.2 ทฤษฎีตลาดทุนที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Market Hypothesis: EMH) Fama (1970) เสนอว่าตลาดทุนที่มีประสิทธิภาพเป็นตลาดที่ราคาหลักทรัพย์สะท้อนข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

2.4.3 ทฤษฎีต้นทุนการเปิดเผยข้อมูล (Cost of Disclosure Theory) ตามแนวคิดของ Verrecchia (2001) การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินอาจก่อให้เกิดต้นทุนเพิ่มเติมแก่บริษัท

2.5 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง

การบริหารความเสี่ยงหมายถึงกระบวนการที่ช่วยให้องค์กรสามารถคาดการณ์ วิเคราะห์ และจัดการกับปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานได้อย่างเป็นระบบ (Hubbard, 2009) อีกทั้งกระบวนการบริหารความเสี่ยงสามารถแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ (1) การระบุความเสี่ยง (2) การประเมินความเสี่ยง (3) การจัดการความเสี่ยง และ (4) การติดตามและประเมินผล

2.5.1 ทฤษฎีการตัดสินใจ (Decision Theory) แนวคิดนี้เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอน โดยพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดบนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่ (Savage, 1972) องค์กรสามารถใช้ทฤษฎีนี้เพื่อประเมินผลกระทบของความเสี่ยงและเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด

2.5.2 ทฤษฎีการควบคุมภายใน (Internal Control Theory) ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นที่การออกแบบระบบควบคุมภายในเพื่อช่วยลดโอกาสเกิดความผิดพลาดหรือการทุจริตในองค์กร (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission [COSO], 2013) ระบบการควบคุมภายในที่แข็งแกร่งช่วยให้การบริหารความเสี่ยงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5.3 ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Probability Theory) การใช้แนวคิดด้านสถิติและความน่าจะเป็นสามารถช่วยให้องค์กรคาดการณ์และวิเคราะห์ความเสี่ยงได้อย่างเป็นระบบ (Feller, 1968) การคำนวณโอกาสเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางป้องกันได้ล่วงหน้า

2.6 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมภายใน

แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายในมีหลายแง่มุม โดยหนึ่งในกรอบแนวทางที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลคือ องค์กร COSO ซึ่งได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของการควบคุมภายในไว้ 5 ประการ (COSO, 2013) ได้แก่

2.6.1 สภาพแวดล้อมของการควบคุม ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการควบคุมภายใน

2.6.2 การประเมินความเสี่ยง ระบุและวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเพื่อหาแนวทางป้องกัน

2.6.3 กิจกรรมควบคุม กำหนดมาตรการควบคุมที่ชัดเจนเพื่อป้องกันและลดความเสี่ยง

2.6.4 สารสนเทศและการสื่อสาร จัดให้มีข้อมูลที่เหมาะสมและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพภายในองค์กร

2.6.5 การติดตามและประเมินผล ตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการควบคุมภายในอย่างต่อเนื่อง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มาตรฐาน ESG ซึ่งประกอบด้วยมิติด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (Friede et al., 2015) มีอิทธิพลต่อแนวทางการตรวจสอบบัญชีของธุรกิจ SMEs ผ่านกลไกตามทฤษฎีตัวแทน ทฤษฎีเชิงสถาบัน และทฤษฎีข้อมูลไม่สมมาตร ซึ่งเน้นย้ำว่าการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสตามมาตรฐานสากลช่วยลดความขัดแย้งระหว่างผู้มีส่วนได้เสียและสร้างความเชื่อมั่นในตลาด (DiMaggio & Powell, 1983; Jensen & Meckling, 1976) เมื่อ SMEs นำ ESG มาปรับใช้ จึงส่งผลให้ผู้สอบบัญชีต้องขยายขอบเขตการตรวจสอบไปสู่การประเมินความยั่งยืน การบริหารความเสี่ยง และการควบคุมภายในที่ครอบคลุมมิติ ESG (Arens et al., 2020; COSO, 2013) ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดโดยให้ มาตรฐาน ESG เป็นตัวแปรต้น ส่งผลต่อแนวทางการตรวจสอบบัญชี (การปฏิบัติตามมาตรฐาน การเปิดเผยข้อมูล การบริหารความเสี่ยง และการควบคุมภายใน) ซึ่งเป็นตัวแปรตาม ดังภาพที่ 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้ออกแบบตามหลักการของงานวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรฐาน ESG ต่อแนวทางการตรวจสอบบัญชี (Creswell & Creswell, 2018) โดยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1.1 ศึกษาค้นคว้า ตำรา บทความ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐาน ESG และแนวทางการตรวจสอบบัญชีของ SMEs

3.1.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3.1.3 ศึกษาความหมาย ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และองค์ประกอบเพื่อนำมาจัดทำนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational Definition) ของตัวแปรแต่ละตัว โดยนำนิยามเชิงปฏิบัติการมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

3.1.4 การกำหนดตัวแปรและข้อคำถาม แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (6 ข้อ) เพศ อายุ ระดับการศึกษา ขนาดของธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรมของธุรกิจ และระยะเวลาที่ธุรกิจดำเนินการ

ส่วนที่ 2 มาตรฐาน ESG (ตัวแปรต้น) รวม 15 ข้อ แบ่งเป็น ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental) 5 ข้อ เช่น การจัดการของเสีย การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก, ด้านสังคม (Social) 5 ข้อ เช่น นโยบายแรงงานที่เป็นธรรม การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และด้านธรรมาภิบาล (Governance) 5 ข้อ เช่น ความโปร่งใสในการดำเนินงาน การป้องกันการทุจริต

ส่วนที่ 3 แนวทางการตรวจสอบบัญชี (ตัวแปรตาม) รวม 20 ข้อ แบ่งเป็น การปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี 5 ข้อ, การเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน 5 ข้อ, การบริหารความเสี่ยง 5 ข้อ และการควบคุมภายใน 5 ข้อ

3.1.5 เสนอแบบสอบถามฉบับร่าง ต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา

3.1.6 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบัญชีและการตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5-1.00 ผลการตรวจสอบพบว่า ค่า IOC ของข้อคำถามส่วนมาตรฐาน ESG อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 อีกทั้งค่า IOC ของข้อคำถามส่วนแนวทางการตรวจสอบบัญชี อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ทั้งนี้ข้อคำถามทั้งหมดผ่านเกณฑ์มาตรฐาน (IOC $\geq$ 0.5)

3.1.7 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปทดลองเก็บข้อมูล (Try Out) กับกลุ่ม SMEs ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการทดสอบพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรมาตรฐาน ESG = 0.92, ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแนวทางการตรวจสอบบัญชี = 0.94 และค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ = 0.96 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นทั้งหมดสูงกว่า 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูงและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงได้

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

3.2.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและระดับความสำคัญของตัวแปร ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับข้อมูลส่วนบุคคลค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับระดับความสำคัญของมาตรฐาน ESG และแนวทางการตรวจสอบบัญชี

3.2.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้ t-test (Independent Sample t-test) ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 กลุ่ม เช่น เพศ, ANOVA (Analysis of Variance) ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง 3 กลุ่มขึ้นไป เช่น ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ธุรกิจดำเนินการ และสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐาน ESG (ตัวแปรต้น) กับแนวทางการตรวจสอบบัญชี (ตัวแปรตาม)

3.2.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ใช้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

3.2.4 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ใช้ทดสอบผลกระทบของมาตรฐาน ESG (ด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล) ต่อแนวทางการตรวจสอบบัญชี

3.2.5 การวิเคราะห์ปัจจัยโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ใช้เพื่อตรวจสอบโครงสร้างปัจจัยที่ซ่อนอยู่ในแบบสอบถาม

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สรุปข้อมูลคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 ราย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (54.0%) อายุ 36-45 ปี (34.0%) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (67.8%) ดำเนินธุรกิจขนาดเล็ก (56.0%) ในภาคบริการ (50.2%) และมีประสบการณ์ดำเนินธุรกิจ 1-5 ปี (39.5%) ผลการสำรวจนี้สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการที่มีการศึกษาดี อยู่ในวัยทำงานที่มีประสบการณ์ และส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจขนาดเล็กในภาคบริการ ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครที่เป็นศูนย์กลางการบริการและมี SMEs เป็นฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจ

4.2 สรุปผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาแสดงให้เห็นว่าธุรกิจ SMEs ในกรุงเทพมหานครให้ความสำคัญกับการดำเนินงานด้าน ESG ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.98, SD = 1.00, อยู่ในระดับ "มาก") โดยด้านสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.00, SD = 0.99) รองลงมาคือด้านธรรมาภิบาล ($\bar{X}$ = 3.99, SD = 1.06) และด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 3.94, SD = 0.95) ประเด็นเด่นคือการสนับสนุนการพัฒนาทักษะพนักงาน ($\bar{X}$ = 4.04, SD = 1.03) และการป้องกันมลพิษ ($\bar{X}$ = 4.01, SD = 0.85) แต่ยังคงมีความท้าทายในการจัดการของเสียและการใช้พลังงานหมุนเวียน ($\bar{X}$ = 3.88 และ $\bar{X}$ = 3.91; SD = 1.08 ทั้งสองประเด็น) ซึ่งมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูง สะท้อนความไม่สม่ำเสมอในการปฏิบัติ

พร้อมกันนี้สำหรับแนวทางการตรวจสอบบัญชี พบว่ามีระดับสูงโดยรวม ($\bar{X}$ = 4.29, SD = 0.81, อยู่ในระดับ "มากที่สุด") โดยด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีและการบริหารความเสี่ยงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.35, SD = 0.78) รองลงมาคือการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน ($\bar{X}$ = 4.26, SD = 0.78) และการควบคุมภายใน ($\bar{X}$ = 4.20, SD = 0.93) ประเด็นเด่นคือการเปิดเผยภาระผูกพันและหนี้สิน ($\bar{X}$ = 4.41, SD = 0.78) และการปรับปรุงนโยบายบัญชี ($\bar{X}$ = 4.40, SD = 0.80) แต่จุดอ่อนอยู่ที่การจัดการข้อผิดพลาดทางบัญชี ($\bar{X}$ = 3.97, SD = 1.12) และระบบการอนุมัติรายการทางการเงิน ($\bar{X}$ = 4.00, SD = 1.13) ซึ่งมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูง ชี้ถึงความแตกต่างในการปฏิบัติระหว่างธุรกิจที่ค่อนข้างมาก

4.3 สรุปการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Correlation Analysis)

ตารางที่ 1 เมทริกซ์ความสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Matrix)

ตัวแปร (Variables)	1 (ENV)	2 (SOC)	3 (GOV)	4 (ESG Total)	5 (Compliance)	6 (Disclosure)	7 (Risk & IC)
1. สิ่งแวดล้อม (ENV)	1.000						
2. สังคม (SOC)	.542**	1.000					
3. ธรรมาภิบาล (GOV)	.485**	.628**	1.000				
4. มาตรฐาน ESG โดยรวม	.824**	.856**	.861**	1.000			
5. การปฏิบัติตามมาตรฐาน (Compliance)	.448**	.512**	.587**	.621**	1.000		
6. การเปิดเผยข้อมูล (Disclosure)	.396**	.467**	.635**	.602**	.523**	1.000	
7. การบริหารความเสี่ยง (Risk & IC)	.387**	.456**	.498**	.534**	.467**	.612**	1.000

จากตารางที่ 1 เมทริกซ์ความสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Matrix) พบว่ามาตรฐาน ESG (ด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล) มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับแนวทาง

การตรวจสอบบัญชีในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์สูงสุดกับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน ($r=.635$) ซึ่งบ่งชี้ว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีนำไปสู่ความโปร่งใสที่เพิ่มขึ้น ขณะที่มาตรฐาน ESG โดยรวมก็มีความสัมพันธ์สูงกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี ($r=.621$) และการเปิดเผยข้อมูล ($r=.602$) นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างมิติของการตรวจสอบบัญชีด้วยกันเองก็มีความสอดคล้องกัน โดยเฉพาะการเปิดเผยข้อมูลกับการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน ($r=.612$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อ SMEs ให้ความสำคัญกับการนำมาตรฐาน ESG มาปรับใช้ จะส่งเสริมให้แนวทางการตรวจสอบบัญชีมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือมากขึ้นในภาพรวม

4.4 สรุปการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

ตัวแปรอิสระ	(B)	(S.E.)	(β)	ค่า t	p-value	นัยสำคัญ
ค่าคงที่	0.524	0.186	-	2.817	0.005**	มีนัยสำคัญ
ด้านสิ่งแวดล้อม	0.287	0.064	0.312	4.484	<0.001***	มีนัยสำคัญสูง
ด้านสังคม	0.245	0.058	0.278	4.224	<0.001***	มีนัยสำคัญสูง
ด้านธรรมาภิบาล	0.368	0.052	0.426	7.077	<0.001***	มีนัยสำคัญสูงสุด

หมายเหตุ: $R^2 = 0.672$, Adjusted $R^2 = 0.669$, F-statistic = 268.45, Durbin-Watson = 1.987, p-value < 0.001

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ยืนยันว่า มาตรฐาน ESG (สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล) มีอิทธิพลอย่างสูงต่อแนวทางการตรวจสอบบัญชี โดยสามารถร่วมกันอธิบายความเปลี่ยนแปลงของแนวทางการตรวจสอบบัญชีได้ถึง 67.2% ($R^2 = 0.672$) ซึ่งถือเป็นระดับที่สูงมาก นอกจากนี้ แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์ยังมีความน่าเชื่อถือและมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างยิ่ง ($p < 0.001$) และไม่พบปัญหาทางสถิติที่สำคัญ (Durbin-Watson = 1.987) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การที่ธุรกิจ SMEs นำหลักการ ESG มาปรับใช้ จะส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพในการตรวจสอบบัญชีอย่างชัดเจนและมีนัยสำคัญ

4.5 สรุปการวิเคราะห์ปัจจัย (Exploratory Factor Analysis: EFA)

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ปัจจัย	ไอเกนค่า (Eigenvalue)	% ความแปรปรวน	% สะสม	ตัวแปรที่โหลดสูง
มาตรฐาน ESG	3.247	21.64%	21.64%	สิ่งแวดล้อม (.823), สังคม (.789), ธรรมาภิบาล (.847)
การปฏิบัติตามมาตรฐาน	2.834	18.89%	40.53%	มาตรฐานการบัญชี (.876), เปิดเผยข้อมูล (.834)
การบริหารความเสี่ยง	2.156	14.37%	54.90%	บริหารความเสี่ยง (.892), ควบคุมภายใน (.756)
ความโปร่งใส	1.892	12.61%	67.51%	ความโปร่งใส (.823), รายงาน ESG (.778)
การควบคุมภายใน	1.345	8.97%	76.48%	ระบบควบคุม (.734)

ตัวชี้วัด: KMO = 0.892, Bartlett's Test: $\chi^2 = 4,847.32$, $p < 0.001$, Total Variance Explained = 76.48%

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ EFA ยืนยันโครงสร้างปัจจัยที่ชัดเจนและสอดคล้องกับกรอบทฤษฎีการวิจัย โดยปัจจัยมาตรฐาน ESG อธิบายความแปรปรวนสูงสุด (21.64%) แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการมาตรฐาน ESG เป็นแก่นหลักของการพัฒนาธุรกิจ SMEs อีกทั้งปัจจัยการปฏิบัติตามมาตรฐานที่อธิบายความแปรปรวน 18.89% สะท้อนความสำคัญของการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี รวมถึงค่า KMO ที่ 0.892 แสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมสูงมากสำหรับการวิเคราะห์ปัจจัย และการที่ Total Variance Explained ถึง 76.48% ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทั้ง 5 สามารถอธิบายพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามได้อย่างครอบคลุม

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยตัวแปรต้น (ESG: สิ่งแวดล้อม สังคม ธรรมาภิบาล) มีผลกระทบเชิงบวกต่อตัวแปรตาม (แนวทางการตรวจสอบบัญชี: การปฏิบัติตามมาตรฐาน การเปิดเผยข้อมูล การบริหารความเสี่ยง การควบคุมภายใน) ตามกรอบแนวคิดที่อ้างอิงจาก Friede et al. (2015) และ Arens et al. (2020) ผลการทดสอบสมมติฐานทั้งสามข้อได้รับการยอมรับ ซึ่งยืนยันความสัมพันธ์และผลกระทบดังกล่าว โดยการอภิปรายจะเชื่อมโยงผลกับวัตถุประสงค์แต่ละข้อ เพื่อแสดงความสอดคล้องอย่างละเอียด

5.1 อภิปรายผลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ข้อ 1 (เพื่อศึกษาผลกระทบของมาตรฐาน ESG ต่อแนวทางการตรวจสอบบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานคร) ผลการวิจัยแสดงผลกระทบภาพรวมให้เห็นว่า ตัวแปรต้น (ESG: สิ่งแวดล้อม สังคม ธรรมาภิบาล) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อตัวแปรตาม (แนวทางการตรวจสอบบัญชี) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนในแนวทางการตรวจสอบบัญชีได้ถึงร้อยละ 67.2 ($R^2 = 0.672$, $F = 268.45$, $p < 0.001^{***}$) ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ Friede et al. (2015) ที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของ ESG ต่อกระบวนการทางธุรกิจ และ Arens et al. (2020) ที่เน้นย้ำถึงการปรับตัวของการตรวจสอบบัญชีให้ทันต่อบริบทใหม่

ขณะที่ผลกระทบด้านธรรมาภิบาล (Governance) ตัวแปรด้านธรรมาภิบาลมีอิทธิพลสูงสุดต่อแนวทางการตรวจสอบบัญชี ($\beta = 0.426$) โดยผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า SMEs ที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีย่อมมีการวางระบบบัญชีที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ง่าย ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ของ Jensen and Meckling (1976) ที่ระบุว่า การสร้างความโปร่งใสผ่านกลไกธรรมาภิบาลช่วยลดความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารและผู้ถือหุ้น รวมถึงสอดคล้องกับ ทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Theory) ของ Scott (2015) ที่ผู้บริหารที่มีความเข้าใจและยึดมั่นในธรรมาภิบาลจะส่งเสริมให้การตรวจสอบมีคุณภาพสูงขึ้น

อีกทั้งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental) ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบเชิงบวกในระดับรองลงมา ($\beta = 0.287$) สะท้อนให้เห็นว่า SMEs ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การลดมลพิษและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าจะมีกระบวนการตรวจสอบที่เข้มงวดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับกฎระเบียบ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีเชิงสถาบัน (Institutional Theory) ที่องค์กรต้องปรับตัวตามแรงกดดันทางกฎหมายและสังคมเพื่อความอยู่รอด

รวมถึงผลกระทบด้านสังคม (Social) ตัวแปรด้านสังคมมีผลกระทบเชิงบวกเช่นกัน ($\beta = 0.245$) โดยให้ความสำคัญกับสิทธิแรงงานและความสัมพันธ์กับชุมชน ทำให้ SMEs ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเลขทางการเงินมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sharawi and Shahawi (2024) ที่พบว่าการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) อย่างครอบคลุมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพของการรายงานทางการเงิน (Financial Reporting Quality) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานด้านสังคมและการเปิดเผยข้อมูลที่ดีย่อมส่งเสริมความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงินตามไปด้วย

5.2 อภิปรายผลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ข้อ 2 (เพื่อศึกษาความสัมพันธ์แนวทางการตรวจสอบบัญชีของธุรกิจ SMEs ในการนำมาตรฐาน ESG มาใช้ในกระบวนการตรวจสอบบัญชี) ผลการวิจัยพบว่า

ความสัมพันธ์กับการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure) ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบว่า การนำมาตรฐาน ESG มาใช้มีความสัมพันธ์สูงสุดกับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน ($r = 0.635$) โดยเฉพาะในมิติด้านธรรมาภิบาล ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีข้อมูลไม่สมมาตร (Information Asymmetry Theory) ของ Akerlof (1970) ที่การเปิดเผยข้อมูลช่วยลดช่องว่างของข่าวสารระหว่างองค์กรกับนักลงทุน และทฤษฎีตลาดทุนที่มีประสิทธิภาพ (EMH) ของ Fama (1970) ที่ชี้ว่าข้อมูลที่เปิดเผยอย่างทันเวลาและครบถ้วนช่วยให้การตัดสินใจทางเศรษฐกิจมีประสิทธิภาพ

ขณะที่ความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐาน (Compliance) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างมาตรฐาน ESG โดยรวมกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี ($r = 0.621$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ellili (2022) และดวงกมล จตุรภัทรวงศ์ และคณะ (2566) ที่พบว่าการบูรณาการ ESG เข้าสู่กระบวนการดำเนินงานช่วยกระตุ้นให้ SMEs ให้ความสำคัญกับความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินมากขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้เสีย

รวมถึงความสัมพันธ์กับการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน (Risk & Internal Control) แม้จะมีความสัมพันธ์เชิงบวก แต่พบว่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.498$) โดยเฉพาะในด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า SMEs บางส่วนยังมองการควบคุมภายในเป็นเรื่องของการปฏิบัติตามกฎระเบียบมากกว่าการบริหารความเสี่ยงเชิงรุก สอดคล้องกับทฤษฎีการควบคุมภายใน (Internal Control Theory) ของ COSO (2013) ที่เน้นย้ำความสำคัญของการวางระบบควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง และ ทฤษฎีการตัดสินใจ (Decision Theory) ของ Savage (1972) ที่ชี้ว่าข้อจำกัดด้านทรัพยากรอาจทำให้การตัดสินใจวางระบบควบคุมภายในของ SMEs ยังไม่ครอบคลุมมิติ ESG ได้อย่างเต็มที่

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

จากผลการวิจัยที่ชี้ว่าการดำเนินงานด้าน ESG โดยเฉพาะธรรมาภิบาลและการบริหารความเสี่ยงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของการตรวจสอบบัญชี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

6.1.1 ด้านการพัฒนากระบวนการ (Organizational System Development) SMEs ควรบูรณาการ ESG เข้าสู่ระบบบัญชีและการตรวจสอบภายในอย่างเป็นรูปธรรม โดยเริ่มจากการนำเทคโนโลยีหรือซอฟต์แวร์บัญชีที่รองรับการบันทึกข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเลขทางการเงิน (Non-financial Data) มาใช้ เพื่อให้การจัดเก็บข้อมูล ESG เป็นระบบและตรวจสอบได้ง่าย พร้อมทั้งจัดตั้งคณะทำงานหรือผู้รับผิดชอบเฉพาะเพื่อติดตามและประเมินความเสี่ยงด้าน ESG อย่างสม่ำเสมอ ควบคู่ไปกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความโปร่งใส เพื่อให้ระบบควบคุมภายในทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

6.1.2 ด้านการพัฒนาบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญ (Personnel and Expert Development) ควรเร่งเสริมสร้างทักษะด้าน ESG ให้แก่บุคลากรทางบัญชีและผู้สอบบัญชี ผ่านการอบรมหลักสูตรเฉพาะทางที่เน้นเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม รวมถึงการประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันสำนักงานบัญชีและที่ปรึกษาควรพัฒนาบริการให้คำปรึกษาด้าน ESG ในรูปแบบที่ SMEs เข้าถึงได้ง่ายและมีราคาเหมาะสม (Affordable Services) เพื่อช่วยให้ธุรกิจขนาดเล็กสามารถปรับตัวและยกระดับคุณภาพการตรวจสอบบัญชีได้โดยไม่แบกรับภาระต้นทุนเกินความจำเป็น

6.1.3 ด้านการสนับสนุนเชิงนโยบาย (Policy Support) หน่วยงานรัฐและสภาวิชาชีพบัญชีควรจัดทำ "คู่มือแนวปฏิบัติ ESG สำหรับ SMEs" ที่กระชับและเข้าใจง่าย เพื่อลดความซับซ้อนในการปฏิบัติ พร้อมทั้งพิจารณาสิทธิประโยชน์ทางภาษีหรือมาตรการจูงใจทางการเงินให้แก่กิจการที่มีการรายงานผล ESG หรือผ่านการตรวจสอบที่ครอบคลุมมิติความยั่งยืน เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใสและยั่งยืนในระยะยาว

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ขยายขอบเขตการวิจัย ควรศึกษาผลกระทบของ ESG ใน SMEs นอกกรุงเทพมหานคร เช่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างทางภูมิศาสตร์และภาคอุตสาหกรรม

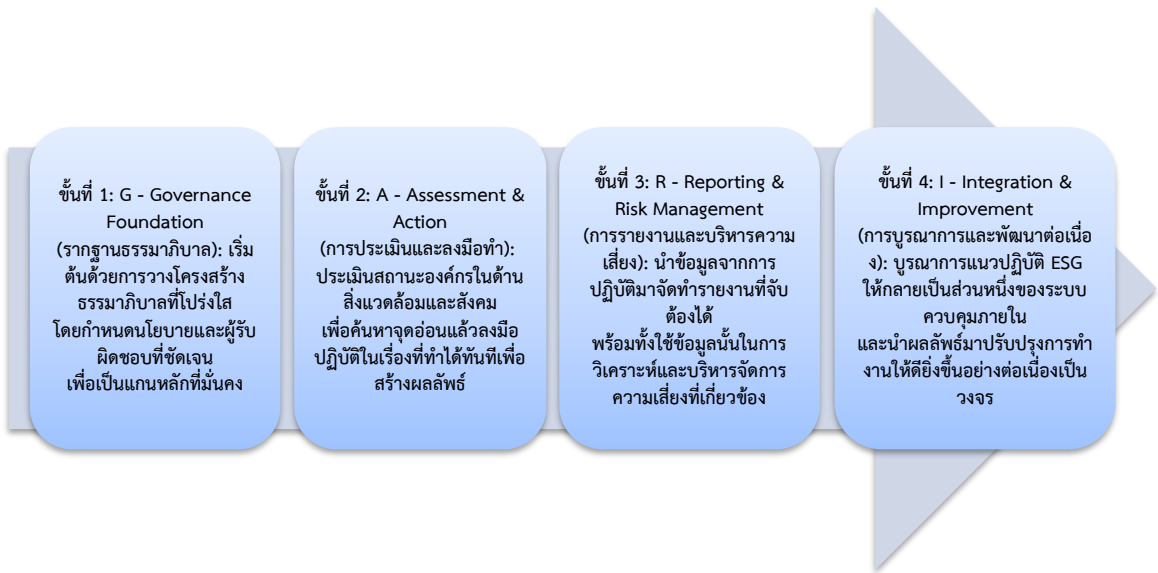
6.2.2 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน รวมการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ตรวจสอบบัญชีและนักลงทุนเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงคุณภาพ เช่น มุมมองด้านการเงินและการลงทุน พร้อมกับข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อยืนยันสมมติฐาน

6.2.3 ศึกษาผลกระทบระยะยาว สำนวณผลกระทบของ ESG ต่อผลประกอบการทางการเงินและการเข้าถึงทุนในตลาดหลักทรัพย์ โดยใช้การวิเคราะห์ตามเวลา (Longitudinal Study) เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงในช่วง 3-5 ปี

7. องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การสังเคราะห์ผลการวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของโมเดล "G-A-R-I" ซึ่งเป็นกรอบกระบวนการที่ออกแบบเพื่อให้ธุรกิจ SMEs สามารถนำมาใช้ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การตรวจสอบบัญชีที่ยั่งยืนได้อย่างเป็นระบบและเข้าใจง่าย โดยโมเดลนี้เน้นให้ "ธรรมาภิบาล" (G: Governance) เป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินการตรวจสอบ และพัฒนาองค์ประกอบต่อเนื่อง สะท้อนผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลเชิงบวก

สูงสุดต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการตรวจสอบบัญชีใน SMEs ทั้งนี้ โมเดล G-A-R-I ได้ถูกถ่ายทอดเป็นกระบวนการ 4 ขั้นตอนที่สามารถประยุกต์ใช้จริง เพื่อสร้างมาตรฐานใหม่แห่งการเติบโตอย่างยั่งยืนในภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แสดงดังภาพที่ 2 กระบวนการโมเดล G-A-R-I

ภาพที่ 2 กระบวนการโมเดล G-A-R-I

8. เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์. (2567). ตลาดทุนไทยกับการขับเคลื่อนความยั่งยืน. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
<https://www.set.or.th/th/sustainable-development/knowledge/article/sustainability-capital-market>
- ดวงกมล จตุรภัทรวงศ์, วิภาวี ศรีคำภา, และนภดล ร่มโพธิ์. (2566). การพัฒนาแนวทางการตรวจสอบด้านความยั่งยืนสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย. วารสารการบัญชีไทย, 19(2), 45-62.
- ธนาคารยูโอบี. (2567). UOB business outlook study 2024 เผย SME ไทยมองบวกเศรษฐกิจปี 2567.
<https://www.uob.co.th/news-updates/UOB-Business-Outlook-Study-2024.page>
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 14). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิกุล ตันติพิภพ. (2567). SCB ตั้งเป้าปล่อยสินเชื่อเพื่อความยั่งยืนให้ SMEs 2 พันล้าน. ประชาชาติธุรกิจ.
<https://www.prachachat.net/finance/news-1289456>
- วิมลกานต์ โกสุมาต. (2567). มุลนิธิเอเชียหนุน SMEs ไทยปรับตัวสู่มาตรฐาน ESG. ไทยรัฐออนไลน์.
<https://www.thairath.co.th/business/economics/2754321>
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2567). ร่างมาตรฐานการรายงานทางการเงินเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืน (TFRS S1: General requirement disclosure). https://acpro-std.tf.ac.or.th/test_std/uploads/files/
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). (2567). ภาพรวม MSME แยกรายจังหวัดหรืออุตสาหกรรม. SME Big Data. <https://www.smebigdata.com/msme/dashboard>

5 ขั้นตอนตรวจสอบบัญชีและการเตรียมเอกสารภาษี สำหรับธุรกิจ SME. (2567). Post Today.

<https://www.posttoday.com/columnist/717088>

Akerlof, G. A. (1970). The market for "lemons": Quality uncertainty and the market mechanism.

The Quarterly Journal of Economics, 84(3), 488–500.

Arens, A. A., Elder, R. J., & Beasley, M. S. (2020). *Auditing and assurance services: An integrated approach* (17th ed.). Pearson.

Bank of Thailand. (2025). *Thailand taxonomy: A reference tool for sustainable economy*.

<https://www.bot.or.th/en/financial-innovation/sustainable-finance/green/Thailand-Taxonomy.html>

Carey, P. (2019). External accountants' business advice and SME performance. *Pacific Accounting Review*, 31(2), 137–154.

Chainual, R., Thavorn, J., Phayaphrom, B., & Klongthong, W. (2024). Environmental, social, and corporate governance (ESG) for Thai SMEs sustainability. *International Conference on Economics, Business and Interdisciplinary Studies (ICEBIS2024)*. National Research Council of Thailand.

Clark, G., Feiner, A., & Viehs, M. (2015). *From the stockholder to the stakeholder: How sustainability can drive financial outperformance*. Oxford University Press.

Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). (2013). *Internal control—Integrated framework*.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). Sage.

DeFond, M., & Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2–3), 275–326.

DiMaggio, P., & Powell, W. W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, 48(2), 147–160.

Eccles, R. G., Ioannou, I., & Serafeim, G. (2014). The impact of corporate sustainability on organizational processes and performance. *Management Science*, 60(11), 2835–2857.

Ellili, N. O. D. (2022). Impact of ESG disclosure and financial reporting quality on investment efficiency. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 22(5), 1094–1111.

Fama, E. F. (1970). Efficient capital markets: A review of theory and empirical work. *The Journal of Finance*, 25(2), 383–417.

Feller, W. (1968). *An introduction to probability theory and its applications* (Vol. 1, 3rd ed.). Wiley.

Friede, G., Busch, T., & Bassen, A. (2015). ESG and financial performance: Aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 5(4), 210–233.

Hay, D. (2019). Audit fees: A meta-analysis of the effect of demand and supply attributes. *Contemporary Accounting Research*, 36(1), 78–114.

Healy, P., & Palepu, K. (2001). Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature. *Journal of Accounting and Economics*, 31(1–3), 405–440.

Hubbard, D. W. (2009). *The failure of risk management: Why it's broken and how to fix it*. Wiley.

- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305–360.
- Kotsantonis, S., Pinney, C., & Serafeim, G. (2016). ESG integration in investment management: Myths and realities. *Journal of Applied Corporate Finance*, 28(2), 10–16.
- KPMG in Thailand. (2023). *KPMG empowers SMEs to enhance business strategy with four-step ESG value creation approach*. <https://kpmg.com/th/en/home/media/pressreleases/2023/04/integrating-esg-into-smes-business-strategy-en.html>
- Lohr, S. L. (2019). *Sampling: Design and analysis* (2nd ed.). Chapman and Hall/CRC Press.
- Savage, L. J. (1972). *The foundations of statistics* (2nd ed.). Dover.
- Scott, W. R. (2015). *Financial accounting theory* (7th ed.). Pearson.
- Sharawi, H., & Shahawi, M. (2024). The impact of ESG disclosure on financial reporting quality: Evidence from KSA. *Journal of Survey in Fisheries Sciences*, 11(4), 98–108.
- Verrecchia, R. E. (2001). Essays on disclosure. *Journal of Accounting and Economics*, 32(1–3), 97–180.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). Harper and Row.